

Emil Milan Pintar: NEKAJ IZHODIŠČNIH MISLI ZA POSVET NA SAZU

1. POMEMBOST VOLILNEGA SISTEMA

Za Ustavo je volilni sistem najpomembnejši zakonski sklop. Z njim demokratična družba določa način, kako izbrati odgovorno politično elito, na katero državljani začasno prenesejo del svoje suverenosti. Deformacija tega sistema ima dolgoročne posledice in pogosto vodi v družbene konflikte, kaos ali celo anarhijo. Naš volilni sklop je danes nedvomno deformiran, nedemokratičen in povzroča negativno kadrovske selekcije v celotni družbi: slabo izbran parlament določa slabo vlado in ta neustrezno kadrovske politiko v celotnem javnem sektorju in velikih gospodarskih družbah.

2. HERMETIZACIJA ali odtujevanje politične elite

Slovenija še zdaleč ni niti prva niti edina družba, ki se je znašla v krizi odtujevanja politične elite. To je dejansko nujna kriza sleherne STRANKOKRACIJE, ki praviloma nastopi tedaj, kadar politične stranke bolj ali manj obvladujejo volilne sisteme in jim interesi družbe (volivcev) postajajo manj zanimivi. Takrat se stranke praviloma zapletejo v medsebojne spore za oblast, ki izhajajo iz povsem drugih premis, kot so razvojni interesi družbe ali interesi državljanov (volivcev).

3. NEPOTIZEM IN KORUPCIJA

V obdobju alienacije političnih strank od civilne družbe začne praviloma, z upadanjem veljave pravnega reda, hitro naraščata kadrovske nepotizem in sistemske korupcije. Hkrati narašča tudi nezaupanje državljanov v vse institucije oblasti (Parlament, vlada) in politične stranke, posledično pa upada tudi interes državljanov za volitve. Njihovi rezultati postajajo vse bolj ne-legitimni.

4. UZURPACIJA ZAKONODAJNE (IN SODNE) OBLASTI

Stranke na oblasti, ki jih ne zanimajo naslednje volitve oz. se jih ne bojijo, ker imajo v rokah vzode za njihovo obvladovanje (medije, monopol sestavljanja kandidacijskih list, njim ustrezen volilni sistem), začnejo pospešeno razgrajevati vse institucije civilnega nadzora oblastnih institucij. Hkrati lahko opazimo sistematično uzurpiranje zakonodajne oblasti oz. pristojnosti Parlamenta s strani vlade. Tam, kjer vlada ne more spremeniti zakonodaje po hitrem postopku, prične zakone nadomeščati z dekreti (dekretizem). To so razmere, ko že lahko govorimo o uzurpirani (ukradeni) državi.

5. KAKO IZ KRIZE?

V taki situaciji je jasno, da rešitve oz. izhoda iz te (za demokratičen razvoj družbe) nevarne situacije ne moremo pričakovati niti od državnih institucij (Parlament, vlada) in še manj od političnih strank. Nasprotno, notranja logika te stranke sili v krepitev avtoritarnih elementov oblasti, torej v diktaturo. Če se želi družba izogniti tej nevarnosti, se mora ustrezno demokratično organizirati na osnovni ravni, na ravni državljanov oz. civilne družbe.

6. PROTESTI ALI OBVOD OBLASTNIH INSTITUCIJ?

Na krepitev avtoritarnih elementov oblasti demokratične strukture družbe (civilna družba) praviloma najprej reagirajo z opozorilnimi protesti, katerih silovitost narašča sorazmerno s policijskim nasiljem nedemokratične vlade. Družbeno-politična situacija v takih državah postaja vse bolj nestabilna in negotova. Takrat nastopi trenutek, da se demokratične strukture v družbi pravočasno in učinkovito organizirajo. Oblikovati morajo nekakšen »ad hoc organ oblasti« (»ljudsko skupščino«), ki temelji na

neodtujljivi suverenosti ljudstva. Ta skupščina ima moč, da v pogajanjih s političnimi strankami in njihovimi institucijami odtujene države do določene mere omeji pristojnosti Parlamenta in vlade (začasno ali trajno), nato pa mimo njih, z »ljudskim referendumom«, ustrezno spremeni Ustavo in predvsem volilni sistem ter tako zagotovi, da se v Parlamentu uveljavijo nosilci naprednih demokratičnih idej. To je legalna oblika nekakšnega »resetiranja« obstoječe politične elite. Družbam, ki v kritičnem trenutku naraščajočega konflikta med obstoječo samozadostno politično elito in državljani tega ne zmorejo, grozi dolgo obdobje mračne oblasti, razslojevanja, političnega nasilja in razvojnega zaostajanja.

7. KDO SO NOSILCI DEMOKRATIČNE PARADIGME IZHODA IZ KRIZE?

Na Islandiji in na Irskem so bili to predvsem vrhunski intelektualci, znanstveniki in akademiki, ki jim je demokratično družbeno okolje nujno potrebno polje za normalno znanstveno delo. Prav oni so sprožili pobudo za oblikovanje posebnih, »civilnih« strokovnih skupin, ki so pripravile predloge za spremembo volilnega sistema, nekaterih določil Ustave ter številnih drugih družbenih inovacij, ki zdaj vodijo v utrjevanje demokratičnih načel vladanja in življenja. Prav oni so uspeli z zahtevo, da teh predlogov ne obravnavajo in ne sprejemajo njihovi Parlamenti, temveč se jih sprejema z zakonodajnim referendumom in potrditvijo »ljudske skupščine«.

S tem so preprečili, da bi se protesti ljudi proti skorumpirani politični eliti razvili v resen družbeni konflikt ali da bi njihove družbe zapadle v intelektualni in razvojni somrak strankokracije.

8. SLOVENIJA NA RAZPOTJU

Slovenija se danes nahaja na opisanem razpotju: imamo tipično strankokracijo, imamo vlado, ki si prilašča zakonodajne pristojnosti in hoče vladati z dekreti, imamo vlado, ki nadzoruje medije in dobršen del sodne veje oblasti, imamo razcvet nepotizma in systemske korupcije, v kateri postajamo evropski prvaki. V taki situaciji preprosta zamenjava vlade ne rešuje ničesar, saj bi tudi nov orkester vladnih strank deloval po istih nedemokratičnih načelih in peljal politiko na podoben način v isto smer. Torej smo na razpotju, kjer se bo pokazalo, ali imamo v družbi dovolj demokratične zavesti, dovolj ljudi, ki so ne samo sposobni prepoznati nastalo krizo, temveč so tudi pripravljene organizirati potrebne subjekte za izhod iz nje.

Prav zdaj in prav tu stojim pred številnimi ljudmi, ki so to sposobni storiti. Pred ljudmi, ki z demokratičnimi alternativami zaustavijo drsenje slovenske družbe najprej v nestabilne razmere, pa v kaos in verjetno tudi v personalno diktaturo, z obrazci vladanja, poznanimi iz srede preteklega stoletja. Mislim, da ste to sposobni storiti. Še več, mislim, da ste to dolžni storiti.

9. IN ŠE NEKAJ BESED O NAŠEM PREDLOGU NOVEGA VOLILNEGA SISTEMA

Nov volilni sistem smo zasnovali na temelju izkušenj številnih demokratičnih držav, predvsem Nemčije, kjer uspešno deluje že skoraj 70 let. Njegovo bistvo je v tem, da bi 50 % poslancev volili po večinskem principu v 44 volilnih okrajih. Kandidate za ta del volitev bi lahko nominirale tako politične stranke kot liste državljanov (s 150 podpisi), volitve pa bi potekale dvokrožno, torej tako, kot danes volimo predsednika države. Z drugim glasom bi volivci volili predvsem stranko, ki bi ji radi zaupali vodenje vlade, na njeni listi kandidatov pa označili prednostni glas za enega kandidata. To pomeni, da predlagamo personifikacijo volitev in uvedbo prednostnega glasu, s tem pa večji vpliv volivcev na izvolitev poslancev. Tega sicer državljanom obljublja že Ustava, pa so jim ga politične stranke odvzele, zaradi česar je sedanji volilni sistem ustavno sporen, rezultati volitev pa ne le nedemokratični, temveč tudi zgolj pogojno legitimni, saj volivci praktično nimajo vpliva na izvolitev poslanca.